

Відділ культури і туризму
виконавчого комітету Славутицької міської ради
Славутицька міська централізована бібліотечна система

«Батько детективного жанру»

До 100-річчя з дня народження

Едгара Аллана По

Бібліографічний покажчик

Славутич

2009

Даний бібліографічний покажчик підготовлений відділом бібліотечно-бібліографічного обслуговування Загальноміського бібліотечно-інформаційного центру м. Славутича.

Видання присвячене відзначенню у 2009 році 100-річчя від дня народження Едгара Аллана По – видатного американського письменника, критика, одного із самих складних представників романтизму .

Покажчик містить біографію, публікації про твори письменника, видання та статті про його життя і творчість, розробки уроків, позакласних заходів, сценаріїв, інтернет-ресурси про життя і творчість Е. По.

Матеріал розміщений за розділами в алфавітному порядку.

Посібник розраховано на широке коло читачів.

Укладачі: Панова Л.І., Соловйова Л.О.,
Янченко О.О.

Комп'ютерний набір: Соловйова Л.О.

Відповідальна за випуск: Портная Н.В.

*...Огнистый менестрель,
Небесный Израфель, певец иного мира,
Певучести свои вложил в свою свирель,
И звон его струны твоя прияла лира.*
Френсис Огуд

Біографія - життєвий і творчий шлях

Едгар Аллан По – американський поет, прозаїк, критик, редактор, один з перших професійних письменників США, який жив винятково літературною працею, який знав славу й популярність, але якого не відразу зрозуміли й оцінили на батьківщині.

Едгар По народився у Бостоні 19 січня 1809 року в родині акторів. Походив з давнього ірландського роду. Цей рік був зоряним в історичному календарі: народилися поети Елізабет Баррет-Баррет (Броунінг), Альфред Теннісон, Чарльз Дарвін, Шопен, Мендельсон, Лінкольн, Гладстон, двома місяцями пізніше народився близький за духом Едгару По Гоголь, найфантастичніший з російських письменників. Коли Едгару було лише два роки, його мати й батько майже одночасно померли від чахотки, залишивши трьох дітей. Едгара всиновив багатий шотландський купець з Річмонда Джон Аллан, меншу дитину - шотланець Меккензі, а старшого хлопчика Вільяма взяв дід, генерал По. Маленький Едгар вирізнявся серед дітей жвавим розумом, і дружина Аллена, зачарована дитиною, умовила свого чоловіка всиновити його. Вона та її сестра Анна Валентайн, "тітонька Ненсі", оточили хлопчика турботою і любов'ю. Едгар опинився в багатому домі. Його названа мати любила хлопчика до самої своєї смерті. У віці п'яти-шести років Едгар умів читати, писати, малювати, декламувати вірші на розвагу гостей за обідом. Він був вдягнений, як маленький принц, мав поні, на котрому їздив верхи, мав власних собак, які супроводжували його, і ліврейного грума; завжди мав у

достатній кількості кишенькові гроші, і в дитячих іграх у нього завжди була якась улюблениця, яку він засипав подарунками. Названий батько пишався прийомним сином, хоча часом був запальним і суворо карав хлопчика. Едгар не завжди слухався містера Аллена і, коли йому загрожувало покарання, іноді проявляв надзвичайну винахідливість. Якось він попрохав містріс Аллен захистити його, але вона відповіла, що не може в це втручатися. Тоді він пішов у садок, назбирав цілий жмут дубців, повернувся додому й мовчки простягнув їх містерові Аллену. На запитання: "Навіщо це?" він відповів "Щоб висікти мене". Містер Аллан був скорений цією мужністю.

Перебування з Алленами в Англії (1815-1820), де Едгар По навчався в престижному лондонському пансіонаті, прищепило йому любов до англійської поезії і слова взагалі. Чарльз Діккенс згодом відгукнувся про письменника як про єдиного хранителя "граматичної й ідіоматичної чистоти англійської мови" в Америці. У 1820 році Аллени повертаються на батьківщину до Річмонда. Тут у По з'являються нові друзі, з якими він мандрує, у тому числі й на човнах. У ньому рано прокинувся інтерес до пригод, пристрасть до всього незнаданого. Після повернення з Англії Едгара віддали до Англійської класичної школи, де дуже добре викладали англійську літературу, що стимулювало творчий талант Едгара. До 13-14 років його поетичні спроби набули зрілості. Згодом він поїхав вчитися до Віргінського університету (1826), однак, незабаром змушений був його покинути, бо наробив "боргів честі". У житті Едгара По було кілька важливих поворотів. Одним із них, що значною мірою визначив його долю, було рішення вісімнадцятирічного Едгара, яке він прийняв у "безсонну ніч з 18 на 19 березня 1827 року". Обставини цього рішення не зовсім з'ясовані, але однієї лютогої ночі 1827 року між ним і вітчимою сталася бурхлива, важка розмова. Блискучий студент Віргінського університету, юний поет, який подає надії, улюбленець товаришів, Едгар повівся не кращим чином. Певно, в університеті Едгар

захоплювався грою в карти і вліз у борги, які не зміг віддати; великий програш поставив його у вкрай скрутне становище, з якого його міг вивести тільки багатий і впливовий опікун. Під час розмови опікун, можливо, висунув умови, що він сплатить "борг честі", але Едгар віднині повинен буде підкорятися його волі, слідувати його порадам і вказівкам. Опікун з його дрібною скарעדністю поставив свого приймака, палку й горду натуру, у скрутне становище. До цього приєдналися гіркі переживання, викликані грубим втручанням опікуна в інтимні почуття свого вихованця. Юнак не міг змирити гордині й залишив багатий дім, у якому виховувався,- "маленький зухвалий вискочка" у відповідь на безкомпромісну вимогу відповів рішучим "ні", і "було в його непохитності і щось жорстоке, "невдячне", і, проте, це було гідне й мужнє рішення. Поклавши на одну чашу ваг благополуччя, а на іншу - гордість і талант, він зрозумів, що останнє важливіше, і віддав перевагу славі і честі. Більш того, хоч він і не міг знати усього наперед, але тим самим були обрані голод і злидні. Утім, злякати його не змогли б і вони". Так вперше чітко й різко виявив себе основний конфлікт у житті Едгара Аллана По - конфлікт творчої, шляхетної особистості й грубого гендлярського утилітаризму, що все підпорядковує зиску. Те, що було сконцентровано в натурі та поведженні опікуна, незабаром стало для Едгара системою непохитних сил, що виражають провідні інтереси й тенденції американського суспільства.

Починається смуга поневірянь. Він вирушає до Бостона й там на свій кошт видає першу збірку "Тамерлан та інші вірші", яка майже не мала попиту. Безпросвітна бідність, що доходила до повних злиднів, не могла не пригнічувати Едгара По. Вона викликала неймовірну нервову напругу, яку що ближче до кінця життя, то все частіше він намагався зняти спиртним і наркотиками. Потім були заняття у військовій академії Вест-Пойнт (1830), що тривали лише півроку. Та попри досить часті періоди бездіяльності, По працював з величезною завзятістю,

про що переконливо свідчить його велика творча спадщина. Головна причина його бідності - "занадто мала винагорода, що він одержував за свою роботу". Лише найменша частина його творчості - журналістика - мала якусь цінність на тодішньому літературному ринку. Найкраще з того, що він створив своїм талантом, майже не цікавило покупців. Смаки, що панували в ті роки, недосконалість законів про авторське право й постійний потік до країни англійських книг, позбавили твори По всякої надії на комерційний успіх. Він був одним з перших американських письменників-професіоналів і існував тільки за рахунок літературної праці та праці редактора. До своєї праці й до праці своїх побратимів він висував безкомпромісні вимоги. "Поезія для мене,- писав він,- не професія, а пристрасть, до пристрасті ж слід ставитися з повагою - її неможливо пробуджувати в собі за бажанням, думаючи лише про жалюгідну винагороду ще більш жалюгідних похвал юрби".

Перше визнання, яке допомогло Едгару По повірити в себе, відбулось у 1832 році, коли місцевий журнал оголосив конкурс, у якому він отримав приз за оповідання "Рукопис, знайдений у пляшці", і звернув на себе увагу відомого в той час письменника Джона Кеннеді. Улітку 1835 року Едгар По починає працювати в журналі "Південний літературний вісник". Це зміцнило його репутацію. Однак виснажлива робота поглинала весь час, позбавляла можливості серйозно творити.

Зустріч Едгара По із семирічною двоюрідною сестрою Вірджинією, яка через шість років стала його дружиною, мала глибокі наслідки для його життя. Ця зустріч, а потім одруження дуже добре вплинули на По. Вірджинія була незвичайною людиною, вона "втілювала в собі єдино можливий компроміс з реальністю в його стосунках з жінками,- таких складних і витончених".

Тяжка спадковість, сирітство, непосильна боротьба з перешкодами, що стояли на шляху волелюбного духу й високих

устремління, зіткнення з життєвими дрібницями, хвороба серця, надзвичайна вразливість, травмована й неврівноважена психіка, а головне - неможливість розв'язання основного життєвого конфлікту вкорочували йому віку. Хвороба й передчасна смерть Вірджинії стали для нього страшним ударом, початком глибокої душевної недуги. Смерть По досі залишається таємницею. У вересні 1849 року він з великим успіхом читав лекцію про "Поетичний принцип" у Річмонді, відкіль виїхав, маючи півтори тисячі доларів у кишені. Що сталося потім - незрозуміло, але його було знайдено в одній таверні в тяжкому, хворобливому стані, потім перевезено до Балтімора в лікарню, де він невдовзі й помер.

Можна розглядати героїв і героїнь творів Едгара По всього лише як багатоликі іпостасі самого По й улюблених його жінок, двійників, чий вигадковий світ наповнював він стражданнями, намагаючись полегшити у такий спосіб тягар сумнівів і розчарувань, що обтяжували його власне життя. Палаці, сади і покої, населені цими примарами, вражають розкішним оздобленням, воно - ніби вигадлива карикатура на злиденність справжніх його мешканців і безвідрадну обстановку тих місць, куди доля закидала письменника.

Творчість письменника, хоч би як повно відбивалася в ньому його особистість, не обмежується "психологічною автобіографією". Як новеліст, По всерйоз показав себе в розповіді "Рукопис, знайдений у пляшці" (1833). У традиції незвичайних морських подорожей написана розповідь "Падіння в Мальстрем" (1841) і єдина "Повість про пригоди Артура Гордона Піма" (1838). До "морських" творів належать розповіді про пригоди на суші й у повітрі: "Щоденник Джуліуса Родмена" - вигаданий опис першої подорожі через Скелясті гори Північної Америки, зробленої цивілізованими людьми (1840), "Незвичайні пригоди такого собі Ганса Пфаала" (1835), "Історія з повітряною кулею" (1844) про нібито здійснений переліт через Атлантику. Ці твори - не тільки історії про незвичайні пригоди, але й

пригоди творчої фантазії, алегорії постійної драматичної подорожі в незвідане. Завдяки ретельно розробленій системі деталей досягалося враження вірогідності й матеріальності вимислу. У "Висновку" до "Ганса Пфаала" По сформулював принципи того виду літератури, що згодом назвуть науково-фантастичним.

Художній зміст таких розповідей, як "Лі-гейя" (1838), "Падіння будинку Ашерів" (1839), "Маска Червоної смерті" (1842), "Колодязь і маятник" (1842), "Чорний кіт" (1843), "Барило амонтільядо" (1846), звичайно, аж ніяк не вичерпується картинами жахів, фізичних страждань. Зображуючи різні екстремальні становища й виявляючи реакції героїв на них, письменник доторкнувся до тих ділянок людської психіки, що їх нині вивчає наука.

Перший свій виданий збірник розповідей Едгар По назвав "Розповідями гротесків і арабесок". Назва творів спрямовує читача й критика, орієнтує їх, дає їм ключ від входу у сферу, створену творчою фантазією. Їх можна назвати "розповідями таємниць і жахів". Коли Едгар По писав свої розповіді, подібний жанр був в Америці дуже поширений, і він знав його особливості й кращі зразки, знав про його популярність і причину успіху в читача.

Едгар По був фактично засновником детективного жанру, дав низку класичних його зразків. "Золотий жук" за жанровими його властивостями звичайно приєднують до знаменитих детективних розповідей Едгара По - "Убивство на вулиці Морг", "Таємниця Марі Піці" і "Украдений лист", героєм яких є наскрізна фігура, детектив-аматор Ш. Огюст Дюпен, котрий допомагає розкриттю злочину, У цих розповідях з особливим ефектом виявляє себе сила логіки й аналітичного розуміння. Звичайно, ці оповідання починаються з викладення факту злочину, а потім відбуваються екскурси в минуле, де й розкриваються всі обставини його здійснення, з'являються

речові докази. Взагалі По широко використовує в новелах мотив недомовленості окремих деталей і епізодів, апелюючи до уяви та фантазії читача. Валерій Брюсов назвав автора цих оповідань "родоначальником усіх Габоріо і Конан-Дойлів" - усіх письменників детективного жанру.

ОСНОВНІ ТВОРИ: "Тамерлан та інші вірші", "Аль-Аараф", "Лігейя", "Падіння будинку Ашерів", "Золотий жук", "Ворон", "Убивства на вулиці Морг", "Таємниця Марі Пиці", "Украдений лист", "Рукопис, знайдений в плящі", "Падіння в Мальстрем", "Повість про пригоди Артура Гордона Піма", "Щоденник Джуліуса Родмена". "Незвичайні пригоди Деякого Гансу Пфааля", "Історія з повітряною кулею".

Твори Е . По

По Э. Собрание сочинений в 4-х томах. – М.: Пресса, 1993. – Т. 1: Поэзия. – 384 с.

По Э. Собрание сочинений в 4-х томах. – М.: Пресса, 1993. – Т. 2: Проза. – 320 с.

По Э. Собрание сочинений в 4-х томах. – М.: Пресса, 1993. – Т. 3: Проза. – 352 с.

По Э. Собрание сочинений в 4-х томах. – М.: Пресса, 1993. – Т. 4: Проза. – 336 с.

По Э. Аннабель-Ли // Шедевры зарубежной любовной лирики. - Харьков: Фолио, 2006.- С. 280-281.- (Литература).

По Э. Ворон вещей: Стихи, поэмы. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс, 1998. – 336 с.

По Е. Золотий жук: Оповідання та повісті. – К.: Дніпро, 2001. – 398 с.

По Э. Лигейя: Рассказы. – Мурманск: Кн. изд-во, 1988. – 288 с. – (Цикл «Русский и зарубежный рассказ»).

По Э. Лягушонок: Рассказ; Ворон: Стих //Зарубежная литература для школьников. Энциклопедия: Том 2. - Донецк: Сталкер, 1996. - С. 201-212.

По Е. Мовчання: Оповідання, листи //Прапор. – 1989. - № 1. – С. 89-96.

По Э. Необыкновенное приключение некоего Ганса Пфааля. Изгнанники Земли: Сборник. – Ташкент, 1993. – 432 с.

По Э. Новеллы. – Мн.: Изд-во БГУ им. В.И. Ленина, 1980. – 320 с.

По Е. Повість скелястих гір (Уривки) // Зарубіжна література: Хрестоматія /Упоряд. Г.М. Сиваченко, І.О. Киенко. - К: Рад. шк., 1990. - С. 346-354.

По Э. Произведения // Хрестоматия по зарубежной литературе для средней школы: Учеб. пособие для 5-9 кл.- Астрахань: Изд-во Астрахан. пед.инст-та; Челябинск: Пластик-информ, 1995. - С. 285-328.

По Э. Прыг-Скок (Лягушонок) //Хрестоматия по литературе для средней школы: Учебное пособие для 5-9 кл. /Сост. Аламдарова Э.Н. и др. - Астрахань: Изд-во Астрах. педагог. ин-та, 1994. - С. 351-359.

По Э. Рассказы. – М.: Худож. лит., 1990. – 94 с.

По Э. Убийство на улице Морг. Рассказы. – М.: Правда, 1987. – 480 с.

По Э. Убийство на улице Морг и другие рассказы. – Новгород: Курьер, 1994. – 432 с.

Про життя і творчість Е. По

Анастасьев Н. De Profundis: Эдгар По //Литература. – 1997. - № 33. – С. 14.

Бальмонт К. Очерк жизни Эдгара По //По Э.Ворон вещей: Стихи. Поэмы. - М: ЭКСМО-Пресс, 1998. - С. 203-311.

Братко В.О. Привиди «оселі суму»: Едгар По «Падіння дому Ашерів» //Заруб. літ-ра в навч. закладах. – 1998. - № 8. – С. 20.

Васильева Е.К., Пернатъев Ю.С. Эдгар Аллан По //Васильева Е.К., Пернатъев Ю.С. 100 знаменитых писателей. - Харьков: Фолио, 2006. - С. 298-302.

Вініченко Т.Г. Вивчення оповідання Е.А.По "Золотий жук" // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2008. - № 4. - С. 18-21.

Горбунов А.М. Эдгар Аллан По // Горбунов А.М. Панорама веков: Зарубежная худож. проза от возникновения до XX в.: Попул. библиограф. энциклопедия. - М: Кн. палата, 1991. - С. 528-530.

Гордєєва Л.В. Занурюючись у темні глибини свідомості: Едгар По // Всесвітня літ-ра в серед. навч. закладах України. – 1997. - № 3. - С. 20.

Давиденко Г.Й., Чайка О.М. Поєднання комічного та жахливого у новелах Е.А. По ("Вбивство на вулиці Морг", "Вкрадений лист", "Золотий жук") // Давиденко Г.Й., Чайка О.М. Історія зарубіжної літератури ХІХ-початку ХХ століття: Навч. посібник. - К: Центр учбової літ-ри, 2007. - С. 232-235.

Джалагонія В. Эдгар По. Американский гений с русской судьбой // Эхо планеты. - 2009. - № 3. - С. 36.

Козленко Р.О. Мене зворушує, тому я й сам не поділяю: Експрес-інформація до вивчення творів К. Дойля, Сетона-Томпсона, О. Генрі, Е. По, Івашкевича // Заруб. літ-ра в навч. закладах. – 1998. - № 4. – С. 14.

Немиришин П.І. Плідне те читання, яке попередньо підготовлене: Спроба філологічного аналізу вірша Едгара Аллана По «Крук» з використанням фонових знань. 10 клас //Зарубіжна література. – 2004. - № 2. – С. 21.

Паустовский К.Г. Эдгар По: Рассказ // Паустовский К.Г. Близкие и далекие. - М.: Мол. гвардия, 1967. - С. 210-214.

По Едгар Аллан // Зарубіжні письменники. Енциклопедичний довідник. У 2 т.- Тернопіль: "Навч. кн. - Богдан", 2006. - С. 354-361. - Т. 2: Л-Я.

По Эдгар Аллан // Краткая литературная энциклопедия. - М: Сов. энциклопедия, 1968. - С. 811-812.

По (Рое) Эдгар Аллан // Писатели США. Краткие творческие биографии. - М: Радуга, 1990. - С. 358-362.

Сисін Ю. Важелі вчинків Великих нишпорок: Матеріали до вивчення творчості Едгара По та Конан Дойля // Заруб. літ-ра в навч. закладах. – 1998. - № 3. – С. 8.

Сиснєв В. Реабілітація Едгара По: Раскрыты причины смерти писателя // Труд. – 1996. - № 51. – С. 4.

Соловей Т.Г. Колокола и колокольчики: Анализ стихотворения Э.По "Колокола и колокольчики" // Уроки литературы (Приложение к Литературе в школе). - 2005. - № 2. - С. 12-15.

Танасийчук В. Еще одна загадка Эдгара По // Наука и жизнь. - 2005. - № 9. - С. 80-81.

Троцик О.А. Зустріч із батьком детективного жанру: Новели Едгара По // Зарубіжна література. – 1999. - № 1. – С. 28-34.

Эдгар Аллан По // Зарубіжний детектив: Енциклопедія /Укладачі О. Кошенко, Н. Капельгородська. - К, 1994. - С. 27-30.

Эдгар По // История зарубежной литературы XIX века: Учеб. для филол. спец. вузов. - М: Высш.шк., 1991. - С. 368-383.

Эдгар Аллан По // Хрестоматия по зарубежной литературе для средней школы: Учеб. пособие для 5-9 кл. - Астрахань: Изд-во Астрахан. пед.инст-та; Челябинск: Пластик-информ, 1995. - С. 283-284.

Сценарії та розробки уроків

Буцька І.В. Урок за оповіданням Е. По "Золотий жук" // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2009. - № 13-14. - С.3-5.

Дерзнувший прикоснуться к тайне бытия: Урок-лекция по изучению поэтических произведений Эдгара По //Відродження. – 1997. - № 7. – С. 35-40.

Сутула О., Тригуб І. Орієнтовне планування уроків зарубіжної літератури: "Едгар По - засновник жанру інтелектуального детективу" // Всесвітня літ-ра в серед. навч. закладах України. – 2008. - № 1. - С. 49-50.

Фокіна І.П. Інтегровані уроки в 7 класі: Ключ до скарбів: За новелою Едгара По "Золотий жук" // Зарубіжна літ-ра в школі. - 2007. - № 3. - С. 7-12.

Інтернет-ресурси

www.refine.org.ua/pageid-2561-1.html - Едгар Аллан По – видатний американський письменник - Refine. В історію американської літератури Едгар Аллан По увійшов як поет, новеліст і критик. Він є класиком “короткого оповідання”.

www.ukrlib.com.ua/.../printzip.php?... - Реферат на тему **Едгар Аллан По** - видатний американський письменник.

lib.kharkov.ua/INOFANT/POE/ - **Едгар Аллан По**. Поиск: Проза. Переводы. Поэзия. Фантастика. Детективы. Классика. История и др.

www.poe.su/ - Біографія **Едгара Аллана По** - американського письменника, поета, літературного критика.

ae-lib.org.ua/texts/poe_stories_ua.htm - Усі оповідання **Едгара Аллана По**: [Літо та зима].

lib.misto.kiev.ua/INOFANT/POE/ - Эдгар Аллан По.
Зарубежная фантастика. Киевская городская электронная библиотека. UA-IX. Архив содержит разделы: Романы, Советская и зарубежная Фантастика, ...

podrobnosti.ua/.../635267.html - В США состоится пышные похороны Эдгара Аллана По.

articles.kompass.ua/.../69-1-0-789 - Эдгар Аллан По - 30 янв 2009 ... Поисковый портал КОМПАСС Украина: По, Эдгар Аллан (Рое, Edgar Allan) (1809–1849), американский поэт, прозаик, критик, создатель жанра

www.alltxt.org.ua/article.php?id... - По, Эдгар Аллан.
Электронная библиотека.

listaem.com/9843-

jedgar.allan.po.zolotoij.zhuk.audiokniga.html - Эдгар Аллан По "Золотой жук" (Аудиокнига)

www.parta.com.ua/referats/.../515/ - Эдгар Аллан По.
Рефераты по зарубежной литературе: банк рефератов, курсовые и дипломные работы по зарубежной литературе.

znatok.ua/poe - Рое Edgar Allan - По Эдгар Аллан / Поэзия на английском .

www.lib.ua-ru.net/diss/cont/177087.html - Эдгар Аллан По, новеллист, поэт, теоретик французской поэзии

ru.wikipedia.org/ - По Эдгар Аллан — Википедия

The Dark Eye (1995) — компьютерная игра по мотивам творчества Эдгара По.

Зміст

Біографія – життєвий і творчий шлях.....	3
Твори Е. По.....	10
Про життя і творчість Е. По.....	11
Сценарії та розробки уроків.....	13
Інтернет-ресурси про життя і творчість Е. По.....	14